

Kees Hudig
journalist

dr. Liesbeth Meuwissen
arts maatschappij en gezondheid,
profiel jeugd, en epidemioloog

dr. Anna Gorter
arts-epidemioloog

Marjan Hoogerheide
huisarts

allen lid van de medische groep, gelieerd aan
de Steungroep Nicaragua

Zorg in Nicaragua bezwijkt onder politieke repressie

De Nicaraguaanse gezondheidszorg is speelbal geworden van de regering en haar politieke opvattingen. Wie protesteert, arts dan wel patiënt, loopt groot gevaar. Nederlandse zorgverleners die sterke banden hebben met het land maken zich ernstig zorgen.

INTI/OCON/AEP/ANP

Vorig jaar kwamen honderdduizenden Nicaraguanen in opstand tegen pensioenkortingen en politiegeweld. De overheid reageerde met ongekeerde repressie. De spanningen liepen zodanig op dat er burgeroorlogachtige taferelen ontstonden. De medische zorg kwam onder druk te staan: duizenden gewonden hadden behandeling nodig, terwijl de regering de gezondheidszorg als politiek wapen inzette. Nu, meer dan een jaar later, is de situatie nog steeds kritiek, ondanks het feit dat onlangs veel gevangenen zijn vrijgelaten. Daarom is en blijft internationale druk op de Nicaraguaanse regering nodig.

Onmogelijke situatie

Op 18 april 2018 sloeg de politie een demonstratie tegen pensioenkortingen met harde hand uiteen. Daarop kwamen studenten in actie en werd ook tegen hun protest hard opgetreden. Veel mensen raakten gewond, er vielen doden, waarop de protesten omvangrijker werden en het geweld toenam. Een jaar later tellen we tussen de 325 en 500 doden, duizenden gewonden, ruim 800 politieke gevangenen. Meer dan 50 duizend Nicaraguanen zijn inmiddels het land uit gevlucht. Nederlandse artsen en verpleegkundigen die in Nicaragua gewerkt hebben, hoorden via bevriende collega's in wat voor onmogelijke situatie die zich bevinden. Nog steeds. Wie de Eed van Hippocrates serieus neemt – en dus iedereen ongeacht geloof, achtergrond en politieke voorkeur behandelt – loopt in de huidige situatie het risico ontslagen te worden. Om die misstand aan de kaak te stellen en om hun collega's te steunen schreven enkele tientallen artsen en verpleegkundigen een brief aan de Nicaraguaanse minister van Volksgezondheid, waarin zij protest aantekenden. De brief werd gepubliceerd in Confidential, een onlinekrant in Nicaragua, maar een reactie vanuit het ministerie kwam er niet.¹

Duizenden gewonden hadden behandeling nodig

STEUNGROEP NICARAGUA

In juni 2018 is de Steungroep Nicaragua opgericht met als doel de aandacht in Nederland te vestigen op de repressie in Nicaragua en de democratische oppositie te steunen in haar strijd tegen de staatsdictatuur. Daarbij gaat de steungroep uit van de oorspronkelijke doelstellingen van de Sandinistische revolutie: nationale soevereiniteit, politieke pluriformiteit en respect voor de mensenrechten. De steungroep heeft rechtstreekse contacten met vertegenwoordigers van de politieke en maatschappelijke oppositie in en buiten Nicaragua.

De steungroep bestaat uit particuliere personen, van wie de meesten in de jaren tachtig en negentig, en sommigen ook recentelijk nog, als ontwikkelingswerker of journalist in Nicaragua hebben gewoond en gewerkt. Ook enkele twintigers en dertigers die professioneel of persoonlijk met Nicaragua verbonden zijn, maken deel uit van de groep. De medische groep, die gekoppeld is aan de steungroep, bestaat uit medici en paramedici die in Nicaragua gewerkt hebben. Deze groep verzet zich tegen het misbruik van de gezondheidszorg als politiek wapen en maakt zich sterk voor artsen, paramedisch personeel en patiënten die daar het slachtoffer van zijn.

Op 13 september van het afgelopen jaar heeft de medische groep in een brief aan de minister van Gezondheid haar zorgen over het politiek ontslag van honderden (para-)medici en het politiek misbruik van de gezondheidszorg overgebracht. Zoals te doen gebruikelijk is daar van de kant van de Nicaraguaanse (gezondheids-)autoriteiten geen reactie op gekomen. Als de Nicaraguaanse autoriteiten al tot een dialoog bereid zijn, is het leidend motief daarbij vooral tijd rekken en internationale sancties vermijden. De interviews onder gevluchte Nicaraguaanse artsen in Costa Rica zijn afgenomen door een lid van de steungroep, in opdracht van de medische groep.

Doodsoorzaken vervalst

Omdat het in Nicaragua niet zonder gevaar is om vrijuit te spreken, is een vertegenwoordigster van de Nederlandse medische groep – die gelieerd is aan de Steungroep Nicaragua (zie *kader* op blz. 27) – naar Costa Rica afgereisd, waar zij gevluchte Nicaraguaanse artsen heeft geïnterviewd. Een van hen was lid van het bestuur van de Nicaraguaanse artsenorganisatie (de naam van deze en andere geïnterviewden zijn bekend bij de redactie). Deze arts bleek goed geïnformeerd over wat er had plaatsgevonden in verschillende ziekenhuizen. Hij vertelde over ziekenhuizen waar medische teams naar huis werden gestuurd zodat het werk stil kwam te liggen; over ziekenhuizen van waaruit paramilitairen antiregeringsdemonstraties beschoten; over artsen die gekleed in witte jassen meeliepen in demonstraties om mensen te laten zien dat zij aan de kant van het volk stonden, en die naderhand zonder opgaaf van redenen ontslagen zijn; over sluipschutters die gericht schoten op de hoofden van demonstranten; over de wapens die daarbij werden gebruikt uit arsenalen van het leger.

Anderen vertelden dat doodsoorzaken vervalst werden, en dat stoffelijke overschotten niet werden vrijgegeven voor de begrafenis tenzij de familie het incorrecte doodcertificaat accepteerde. Uit alle getuigenissen bleek dat nergens op papier de instructie was gegeven om niet te behandelen, maar dat dit via de hiërarchische lijnen binnen ziekenhuizen afgedwongen werd. Snel werd duidelijk dat het behandelen van gewonde demonstranten of het meelopen in demonstraties het risico

HISTORISCH PERSPECTIEF

Nadat een breed volksverzet in 1979 een einde maakte aan de militaire dictatuur van Somoza, kreeg de Sandinistische Partij (FSLN) onder leiding van Daniel Ortega de macht. Een groot aantal Nederlanders, onder wie artsen, verpleegkundigen en andere gezondheidswerkers, trok naar Nicaragua om bij te dragen aan de opbouw van de gezondheidszorg aldaar. Samen met een grootschalige alfabetiseringscampagne werd een sterke basisgezondheidszorg opgebouwd, die daarna diende als voorbeeld voor een groot aantal andere landen. De Sandinisten slaagden erin de door de VS gesteunde contrarevolutionairen te verslaan, maar verloren in 1990 de verkiezingen. Daarna kwamen er meerdere conservatieve en liberale presidenten aan de macht. In een periode van zestien jaar werd er flink bezuinigd op de openbare gezondheidszorg en groeiden de kwaliteitsverschillen tussen publieke en private klinieken. Eind 2006 werd Ortega opnieuw tot president gekozen. Dit luidde een nieuwe fase in, waarin flink geïnvesteerd werd in onder andere wegeaanleg, armoedebestrijding en gezondheidszorg. Dit was mede mogelijk dankzij de miljardensteun die Nicaragua van de regering Chavez in Venezuela kreeg. Tegelijkertijd echter versterkte Ortega zijn machtspositie op verschillende manieren. Binnen de publieke sector – de gezondheidszorg niet uitgezonderd – werden leidinggevenden en professionals vervangen door partijgetrouwe kaderleden. De scheiding der machten kwam steeds meer op de helling te staan, waardoor de gezondheidszorg in toenemende mate gepolitiseerd raakte.

---

inhiield dat je contract werd ontbonden. Weer anderen vertellen hoe artsen werden gedwongen mee te lopen in proregeringsdemonstraties; dat ambulances werden misbruikt voor het vervoer van paramilitairen en wapens; dat mensen in het ziekenhuis werden losgekoppeld van infusen en zuurstof; dat gezondheidsposten waar gewonden verzorgd werden, zijn overvallen door paramilitaire knokploegen en soms vernield of in brand gestoken; enzovoort, enzovoort.²

Angst en wantrouwen

Nog in februari 2018 prees een rapport van de Wereldbank de Nicaraguaanse gezondheidszorg aan als voorbeeld voor de regio.³ Dat zou mede te danken zijn aan het feit dat de overheid hoge prioriteit gaf aan goede gezondheidszorg. Hoe de WB er nu over denkt, is niet bekend, maar wat ons betreft is inmiddels overduidelijk dat juist die verwevenheid van het gezondheidssysteem met de politieke machtsstructuur voor grote problemen zorgt als die macht misbruikt wordt voor politieke doeleinden.

De schade is groot. Het ontslaan van artsen en verpleegkundigen die niet regeringsgezind zijn, gaat gestaag door en veel artsen zijn naar het buitenland gevlucht. Door het wegvallen van specialisten en opleiders wordt in sommige ziekenhuizen bepaalde specialistische hulp niet langer geboden. Ook functioneren sommige gezondheidsposten in het binnenland niet meer doordat ze door paramilitairen vernield zijn of doordat het personeel ontslagen dan wel gevlucht is.

Mensen die actievoeren, kunnen worden opgepakt

Door het gebeuren zijn veel mensen bang voor overheids-personeel. Bij vaccinatiecampagnes en de bestrijding van muggen die knokkelkoorts of malaria veroorzaken, weigeren bewoners steeds vaker toegang tot hun huis. Zoals een Nicaraguaanse arts vertelde: ‘Mensen denken dat als de paramedische werkers je huis ingaan om muggen te verdelgen, ze in werkelijkheid komen om te spioneren. En dat ze je aangeven bij de politie als ze dan een blauw witte vlag of een ander symbool van de oppositie zien. Dan loop je het risico dat de politie jou oppakt en gevangenzet op beschuldiging van terrorisme.’ Onder de honderdduizenden antiregeringsdemonstranten heerst angst en wantrouwen tegenover de medische sector. Een arts die nog in Nicaragua is, zegt daarover: ‘Een probleem dat frequent voorkomt, is het wantrouwen om het medische traject in te gaan. Als je een verwonding of een ziekte hebt die verband houdt met jouw deelname aan protesten, ga je absoluut niet naar een publiek ziekenhuis of een aan de staat

gelieerde artsenpraktijk. Ik kan je met mijn hand op het hart verzekeren dat mensen die in de gevangenis hebben gezeten en ernstige gezondheidsproblemen hebben niet naar staatsinstellingen gaan, omdat ze de boel niet vertrouwen of omdat ze bang zijn.’

Onder druk van de Europese Unie en door de ingestorte economie is recentelijk een amnestiewet aangenomen op grond waarvan de meerderheid van de politieke gevangenen is vrijgelaten. Deze wet betekent echter niet dat er nu weer meer vrijheid is. De repressie blijft en de mensen zijn nog steeds heel bang. Ook al omdat diezelfde wet zegt dat mensen die opnieuw actievoeren of protesteren, meteen weer opgepakt kunnen worden. En politiemensen en anderen die hebben meegedaan aan het neerslaan van de protesten, gaan vrijuit. Ook heeft deze wet geen positief effect op de gezondheidszorg, waar met name de chronische zorg door het gebrek een medicijnen steeds meer onder druk komt te staan.

Stelling nemen

Het machtsmisbruik van de regering via de gezondheidszorg is vorig jaar al sterk veroordeeld door zowel de Nicaraguaanse artsenorganisatie AMN, als door de wereldartsenorganisatie WMA.⁴ Lopende Nederlandse hulpprogramma's en steun aan de Nicaraguaanse gezondheidsinstellingen zijn bevroren om druk uit te oefenen op de overheid daar. IQHealthcare – verbonden aan het Radboudumc – heeft laten weten alle contacten met een partnerziekenhuis in Managua te bevriezen.⁵ Internationale VN-organisaties zoals de Pan American Health Association (de regionale WHO), Unicef, UNFPA pakken de signalen vanuit de bevolking en medische beroepsgroepen echter nog niet erg op. Terwijl het belangrijk is om ook internationaal stelling te nemen tegen het politieke misbruik van de gezondheidszorg en zodoende de regering in Managua onder druk te zetten om de toegang tot zorg zonder aanzien des persoons te garanderen en ervoor te zorgen dat gezondheidswerkers ongehinderd hun werk kunnen doen. Begin augustus is er gedemonstreerd in Managua voor het weer in dienst nemen van 405 ontslagen artsen en gezondheidswerkers die ontslagen zijn. Ook zijn er nog steeds geluiden over ontslag van gezondheidswerkers, die worden vervangen door regeringsgezinde werknemers.

Internationale commotie is bovendien hard nodig om naar andere onderdrukkende regimes het signaal af te geven dat ze niet weggelaten met dergelijke schendingen van de mensenrechten en het met voeten treden van de medische ethiek. ■

contact

liesbethmeuwissen@yahoo.com
cc: redactie@medischcontact.nl

web

De voetnoten en meer over dit onderwerp vindt u onder dit artikel op medischcontact.nl/artikelen.